

УДК 341.171.74

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.40>

В. М. Завгородня

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри міжнародного,
європейського права та порівняльного правознавства
Сумського державного університету

ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ПІДСТАВА ПЕРЕСЛІДУВАННЯ: ТЛУМАЧЕННЯ СУДОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ¹

Стаття присвячена дослідженню практики Суду Європейського Союзу у сфері надання притулку, аналізу ключових позицій Суду в інтерпретації поняття «політичні переконання» як підстави для переслідування в контексті права на отримання міжнародного захисту. Розглянуто рішення Суду, які справили значний вплив як на тлумачення Директиви 2011/95, так і на національні правозастосовні практики надання статусу біженця у державах-членах. Встановлено, Суд ЄС, з одного боку, розширює інтерпретацію поняття «політичні переконання» як підстави для переслідування. З іншого, – пропонуючи національним органам держав-членів чіткі критерії і алгоритми встановлення наявності або відсутності цієї підстави у конкретних кейсах, він зберігає досить обережний підхід, спрямований на запобігання неконтрольованому збільшенню числа заявників та невиправданому наданню статусу біженця особам, які намагаються залишитися в ЄС з економічних чи соціальних причин.

«Політичне переконання» як підстава для переслідування охоплює, в тому числі, ситуації, коли особа намагається захистити свої особисті, майнові права або економічні інтереси, так само, як і випадки, в яких індивід залишає країну походження через неможливість відмовитися від військової служби, яка з високим ступенем ймовірності буде пов'язана з вчиненням воєнних злочинів, злочинів проти миру і людяності, і через це зазнає кримінального покарання чи опиняється під реальною загрозою його застосування. Зроблено висновки про необхідність врахування позицій, визначених Судом ЄС в українському законодавстві та правозастосовній практиці з урахуванням умов воєнного стану.

Ключові слова: Суд Європейського Союзу, міграційна політика, загальноєвропейська система надання притулку, біженець, політичні переконання, право на отримання міжнародного захисту.

Постановка проблеми. Загально відома та роль, яку виконав Суд Європейського Союзу у формуванні правового доробку Союзу, становленні принципів та засад права ЄС, визначенні його співвідношення з національним правом держав-членів. У сучасних умовах цей орган зберігає свою роль фундатора концептів розвитку правових основ політик

ЄС у різних сферах, включаючи питання міграції та загальноєвропейської системи надання притулку. При цьому варто відзначити, що саме міграційна політика загалом, різні аспекти правового статусу мігрантів, зокрема, тих, які перетнули кордони ЄС без належних правових підстав, критерії і умови надання міжнародного захисту, особливості діяльності

¹ Дослідження виконано в рамках наукового проєкту «Механізми суспільної солідаризації в умовах криз: історичний досвід та виклики сучасності» (0123U101851) за підтримки Міністерства освіти і науки України.

правозахисних організацій, які намагаються рятувати нелегальних мігрантів у небезпечних для їхнього життя і здоров'я ситуаціях, є одними з найбільш серйозних каменів спотикання у баченні перспектив загальноєвропейського майбутнього різними акторами європейської політичної арени. Фактором міграції користуються в своїх намаганнях здобути електоральний успіх на національному рівні та в Європейському парламенті практично всі політичні сили – від ультраправих до ультралівих. При цьому перші використовують страхи та стурбованість громадян щодо безпеки, підтримання правопорядку, ризиків для збереження культурної, національної і релігійної ідентичності, економічних наслідків міграції тощо. Іноді вони відверто демонізують мігрантів, пропагуючи наративи про те, що прибульці з-за меж ЄС руйнують цінності європейської цивілізації, засади соціального життя, підвищують рівень злочинності, загострюють конкуренцію за робочі місця, інтенсифікують навантаження на соціальні служби і систему охорони здоров'я. Зі свого боку, ультраліві акцентують на тому, що міграційні кризи є наслідком глобальної нерівності, викликані капіталістичною системою, та теж закликають до радикальних заходів у міграційних питаннях. Очевидно проблемним є і досягнення єдності в позиціях держав-членів стосовно міграційних питань. Суперечності виникають через різні підходи до управління міграційними потоками, надання притулку, розподілу мігрантів між країнами, фінансування контролю кордонів за рахунок коштів Союзу, просування програм інтеграції тощо. Відсутність консенсусу з цих питань та радикалізація суспільних настроїв у ставленні до мігрантів створюють низку ризиків, а поглиблення і загострення вказаних суперечностей загалом ставить під безпосередню загрозу існування спільного європейського проєкту. У такій ситуації саме практика Суду ЄС є важливим інструментом врівноваження різних позицій. Формуючи загальний стандарт поведінки держав щодо ставлення до мігрантів, зокрема, шукачів притулку, Суд створює правове підґрунтя для досягнення консенсусу як між держа-

вами-членами, так і між різними соціальними прошарками та політичними силами. Відтак, вивчення практики Суду ЄС в сфері функціонування загальноєвропейської системи надання притулку, зокрема, інтерпретації підстав для його отримання, представляє значний інтерес, який є тим більшим для української юридичної науки та правозастосовної практики з огляду на євроінтеграційні прагнення України і виклики, пов'язані з міграцією і демографічною ситуацією, які постали перед нашою державою після початку повномасштабної російської агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практика Суду ЄС стала предметом наукового пошуку низки авторів як у розрізі її загального значення для розвитку права ЄС, так і в контексті окремих напрямів правового регулювання, включаючи предметну сферу міграційних відносин. Так, дискусія про роль Суду в контексті постійного розвитку взаємодії між судовою системою ЄС, європейською та національною політичними сферами представлена у роботі за редакцією М. Доусона та Б. де Віто [1]. Т. Комарова на монографічному рівні досліджувала еволюцію судової системи ЄС, тлумачення Судом наднаціонального права, аналізувала значення правоінтерпретаційної діяльності Суду справедливості ЄС для розвитку європейської правової системи [2]. Широке коло наукових праць присвячено впливам рішень Суду ЄС на національні правові системи [3–5]. Окрему увагу розв'язанню Судом питань регулювання міграції та визначення статусу шукачів притулку приділили М. де Сомер [6], М. Уємура [7], С. Пірс [8], Т. Кортюкова [9]. В той же час, у сучасних умовах постають нові виклики для функціонування загальноєвропейської системи надання притулку, пов'язані, зокрема, й з російською агресією проти України, притоком на територію ЄС небувалої кількості втікачів від війни, зростанням кількості нелегальних мігрантів, гібридними впливами, спрямованими на штучне провокування міграційних криз та поляризацію думок у ставленні до мігрантів.

Метою цієї статті є дослідження розвитку практики Суду ЄС у чутливій і про-

блемній сфері надання притулку, аналіз ключових позицій Суду в інтерпретації поняття «політичні переконання» як підстави для переслідування в контексті права на отримання міжнародного захисту та визначення їх впливу на правове регулювання міграційних відносин в ЄС.

Виклад основного матеріалу.

У всьому спектрі справ, розглянутих Судом ЄС в останні роки в досліджуваному аспекті, в першу чергу, слід звернути увагу на рішення у справі C-280/21. P.I. v Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, яке суттєво розширює поняття біженця шляхом інтерпретації політичних переконань як підстави для переслідування [10]. За обставинами справи в 2019 році P.I., громадянин третьої країни, подав заяву про надання притулку до Департаменту міграції Литви. На підтримку цієї заяви він пояснив, що у 2010 році у країні походження він уклав контракт на купівлю акцій з підприємством, яке належить особі, пов'язаній зі сферами влади, включаючи розвідувальні служби. Він заплатив цьому підприємству суму в 690 000 доларів США. Оскільки контракт не було виконано, P.I. вимагав повернення цієї суми від іншої сторони контракту. У 2015 році проти нього було відкрито кримінальне провадження, ініційоване власником підприємства, і під тиском заявник був змушений відмовитися від основної частини своїх інвестицій. Кримінальне провадження було нібито призупинено в січні 2016 року. Однак після спроби P.I. подати позов до суду, оскаржуючи незаконне привласнення його капіталовкладень, переслідування поновили. Врешті, P.I. було засуджено та поміщено від варту, а також позбавлено тієї частки інвестиційного портфелю, якою він все ще володів.

Рішенням від 21 вересня 2020 року Департамент міграції відхилив заяву про надання P.I. статусу біженця. Розслідування цього Департаменту привело до висновку, що, незважаючи на те, що причини, які створюють ризик кримінального провадження та тримання під вартою, були виявлені та визнані ймовірними, вони не підпадають під жодну з підстав, передбачених Женевською конвенцією

про статус біженців, включаючи, зокрема, підставу, засновану на понятті «політичні переконання». P.I. оскаржив це рішення до суду і врешті, справа потрапила до Вищого адміністративного суду Литви. Серед іншого, заявник стверджував, що на всіх стадіях провадження в країні походження він обстоював критичну до політичного режиму позицію, вказував, що переслідування і позбавлення майнових активів є наслідком функціонування цього режиму, його корупційної природи. Також пан P.I. доводив, що кримінальне правопорушення, яке йому інкримінується (вимагання з метою заволодіння чужим майном дуже високої вартості), фактично є цивільним спором щодо матеріальних цінностей між суб'єктами господарювання. Тож, влада використовувала репресивні методи з тим, аби позбавити його активів у інтересах пов'язаних нею бізнесменів.

Перед литовським судом постали питання, які, зокрема, стосувалися застосування комунітарного права, в першу чергу, Директиви 2011/95/ЄС про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту єдиного статусу для біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також щодо змісту наданого захисту [11]. Відтак, Вищий адміністративний суд Литви звернувся до Суду ЄС з преюдиціальним запитом. Питання запиту зводилися до тлумачення ст. 10 згаданої Директиви і полягало в тому, чи слід розглядати протидію пов'язаній із державою корумпованій впливовій групі, проти якої неможливо організувати законний захист через масштабну корупцію в державі, як політичне переконання.

Вищий адміністративний суд Литви у своєму преюдиціальному запиті висловив думку, що кримінальне провадження було спрямоване на залякування заявника, особливо враховуючи ті факти, що його призупиняли, а після спроб пана P.I. захистити свої права в судах, відновили. Він акцентував увагу на непропорційному (тримання під вартою) і дискримінаційному (кримінальне обвинувачення замість розгляду приватно-правового спору) характері вжитих державою заходів. Також литовський суд уточнив, що

вважає правдоподібними як сфабрикованість обвинувачення, так і ризик подальших актів переслідування у разі, якщо Р.І. повернеться до країни походження.

Загалом, ст. 10 Директиви 2011/95/ЄС присвячена причинам переслідування. П. е) ч. 1 цієї статті вказує, що «Концепція політичного переконання включає, зокрема, дотримання поглядів, думок або переконань щодо питання, пов'язаного з потенційними суб'єктами переслідування. Відповідно до ст. 6 цієї ж Директиви такими є держава, політичні партії чи організації, які контролюють державу або значну частину її території і навіть недержавні актори в разі неспроможності держави захистити особу від переслідувань з боку цих акторів. Таким чином, можемо зробити висновок, що фактично Директива визнає потенційним суб'єктом переслідування ефективну політичну владу, в яких би формах вона не уособлювалася, незалежно від того, чи є вона легальною і легітимною. Вартим уваги є також специфічне застереження – дотримання поглядів і переконань не залежить від того, чи були вони реалізовані заявником. Зазначимо, що як цитовані нами, так і інші положення Директиви повністю підтримують визначення біженця, передбачене в Женевській конвенції [12], однак привносять у нього суттєву деталізацію щодо кваліфікації актів та причин переслідування. Тлумаченням цих деталей в контексті інтерпретації саме категорії «політичне переконання», Суд ЄС і займався, розглядаючи справу *P.I. v Migracijos departamentas*.

Суд, перш за все, підкреслив, що Директиву слід тлумачити у світлі її загальної спрямованості, мети та відповідно до Женевської конвенції і Хартії основних прав ЄС [13]. Він зазначив, що формулювання статті 10 Директиви означає, що поняття «політичне переконання» має інтерпретуватися широко. Посилаючись на позиції УВКБ ООН, Суд ЄС дійшов висновку, що розуміння поняття «політичне переконання» повинно включати будь-яку думку чи питання, що стосуються державного апарату, уряду, суспільства або політики.

Зважаючи на те, що ст. 16 Хартії основних прав ЄС «Право на притулок»

має бланкетний характер і відсилає до положень Женевської конвенції про статус біженців та Договору про функціонування ЄС [14], справа розглядалася головним чином у контексті права на свободу вираження поглядів (ст. 11 Хартії, ст. 10 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [15] та відповідна прецедентна практика Європейського суду з прав людини). Суд ЄС дійшов висновку, що позиції ЄСПЛ співвідносяться з широким тлумаченням поняття «політичні переконання» у значенні статті 10(1)(e) Директиви 2011/95. Відтак, ця підстава для переслідування охоплює ситуацію, коли ідея чи переконання не прямо політичного характеру сприймаються суб'єктами переслідування як такі, що пов'язані з ними, їхньою політикою чи методами та відображають опозицію або опір їм.

Отже, у світлі вищевикладених міркувань, Суд резюмував, що статті 10(1)(e) і (2) Директиви 2011/95 слід тлумачити так, що поняття «політичне переконання» включає підстави для отримання заявником міжнародного захисту в описаних обставинах справи.

Ще один цікавий кейс представлено в рішенні Суду ЄС від 19 листопада 2020 року також за преюдиціальним запитом у справі *EZ v Bundesrepublik Deutschland (C-238/19)* в зв'язку з апеляцією до Адміністративного суду Ганноверу щодо рішення про надання додаткового захисту, але відмову у статусі біженця сирійському громадянину, який втік до Німеччини, щоб уникнути військової служби [16]. Заявник EZ мав відстрочку від призову для завершення навчання в університеті, однак, за його словами, побоювання того, що йому доведеться брати участь у громадянській війні, змусили його втікати з країни походження і просити притулку в ФРН. 11 квітня 2017 року Федеральне відомство у справах міграції та біженців надало йому додатковий захист, але відхилило його заяву про надання притулку на тій підставі, що він сам не зазнавав переслідувань, які спонукали його покинути країну. Ні орган публічної адміністрації, ні суд першої інстанції, до якого EZ оскаржив адміністративне рішення, не віднайшли

зв'язку між побоюваннями заявника та причинами переслідувань, передбачених Женевською конвенцією і Директивою 2011/95, які могли би утворити підстави для отримання права на визнання біженцем. Відтак, EZ подав апеляційну скаргу до Адміністративного суду Ганноверу, стверджуючи, що як втеча з Сирії, так і заява про надання притулку в ФРН, наражають його на ризик переслідування, який виправдовує надання йому статусу біженця. За відсутності усталеної практики винесення рішень з подібних питань та в зв'язку з потребою тлумачення комунітарного права Адміністративний суд Ганноверу вирішив зупинити провадження та направити до Суду ЄС преюдиціальний запит.

Запит стосувався тлумачення, по-перше, ст. 9(2)(e) Директиви 2011/95, яка для кваліфікації акту переслідування передбачає таку його форму як кримінальне звинувачення або покарання за відмову від проходження військової служби під час конфлікту, коли виконання військової служби включало б злочини проти миру, людяності, воєнні злочини, інші тяжкі злочини неполітичного характеру або дії, які суперечать цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй, викладеним у Преамбулі та статтях 1 і 2 Статуту ООН. По-друге, мова йшла про інтерпретацію ст. 9(3), яка вимагає наявності зв'язку між причинами і актами переслідування.

Тож, німецький суд поставив низку питань, взаємозалежних між собою у відповідній послідовності. По-перше, було запитано, чи не вимагає ст. 9(2)(e) Директиви формалізованої процедури відмови від військової служби, якщо законодавство країни походження не передбачає права на таку відмову; по-друге, чи стаття 9(2)(e) також захищає осіб, які після закінчення терміну відстрочки від призову ухиляються від нього шляхом втечі за межі досяжності військової адміністрації держави. Суд ЄС об'єднав ці два питання і визначив, що фактична втеча призовника може розглядатися як форма відмови від військової служби, якщо національне законодавство (в даному разі, сирійське) не містить правил подібної відмови, проте, лише цього факту недостатньо для квалі-

фікації підстави міжнародного захисту. Загалом ст. 9(2)(e) Директиви 2011/95 слід тлумачити як таку, що не виключає можливості її поширення на ситуації, в яких особа, що претендує на міжнародний захист, не мала змоги офіційно оформити відмову за допомогою певної процедури та втекла з країни походження. В той же час, сам по собі цей факт ще не утворює підставу для надання міжнародного захисту – оцінюючи справжній характер відмови, національний орган повинен брати до уваги інформацію про країну походження, докази, надані заявником, його особисту ситуацію.

Третє питання преюдиціального запиту стосувалося того, чи слід тлумачити статтю 9(2)(e) так, що вона охоплює випадки, коли призовник не знає, якою буде його майбутня сфера служби і чи буде вона дотичною, прямо або опосередковано, до злочинних дій виключно тому, що збройні сили його держави походження неодноразово та систематично вчиняли такі злочини чи дії з використанням призовників. Суд ЄС вказав, що лише національні органи влади і національні суди мають оцінити, чи виконання військової служби заявником, який шукає статусу біженця на підставі статті 9(2)(e) обов'язково або, принаймні, дуже ймовірно, спонукати цього заявника до вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людяності, або дій, які суперечать статтям 1 і 2 Статуту ООН. Ця фактична оцінка повинна ґрунтуватися на сукупності доказів, включаючи обставини, які склалися в країні походження, та індивідуальну ситуацію заявника з метою визначення вірогідності того, що відповідні злочинні дії будуть вчинені. Далі Суд зазначає, що в контексті загальної громадянської війни, яка тривала в Сирії в той час, коли було прийнято рішення щодо заявника (квітень 2017 року), і беручи до уваги, зокрема, той факт, що сирійська армія (включаючи підрозділи, які складаються з призовників) неодноразово і систематично вчиняла воєнні злочини, як це було широко задокументовано, виглядає дуже правдоподібним, що призовник, підпорядковуючись військовому командуванню, незалежно від сфери служби, буде брати участь, прямо

чи опосередковано, у вчиненні відповідних злочинів. Отже, статтю 9(2)(е) Директиви 2011/95 слід тлумачити як таку, що може бути застосована щодо призовника, який відмовляється виконувати військову службу під час конфлікту за описаних обставин.

На четверте запитання про те, чи слід тлумачити статтю 9(3) Директиви 2011/95, як таку, що вимагає наявності зв'язку між причинами, зазначеними в ст. 10 Директиви та звинуваченнями і покаранням зазначеними в ст. 9(2)(е) Суд ЄС відповів ствердно. Нарешті, п'яте питання полягало в тому, чи слід тлумачити статтю 9(2)(е) у поєднанні зі статтею 9(3) Директиви так, що наявність зв'язку між згаданими причинами і судовим обвинуваченням та покаранням за відмову проходити військову службу, слід вважати встановленим лише тому, що обвинувачення та покарання обумовлені цією відмовою.

Суд підкреслив, що відмова від проходження військової служби часто є відображенням вираження особою політичних поглядів, релігійних переконань або приналежності до певної соціальної групи, таким чином породжуючи сильну презумпцію зв'язку. Однак, він також відмовився вважати такий зв'язок автоматично і однозначно встановленим лише в силу самого факту відмови. Відтак, шукач міжнародного захисту, якщо він посилається на таку підставу переслідування повинен довести причинно-наслідковий зв'язок, а компетентні національні органи з'ясувати, у світлі всіх обставин справи, його наявність чи відсутність. Як справедливо зазначає А. Косінська, рішення «не відкриває воріт до Європи» всім бажаючим призовникам втекти з Сирії [17, с. 257] (так само, як і з інших країн, де тривають воєнні конфлікти), проте залишає можливість отримати міжнародний захист тим, хто насправді зможе обґрунтувати належним чином.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зазначені рішення, безумовно, мають значний вплив як на тлумачення Директиви 2011/95 у контексті розвитку загальноєвропейської системи притулку, так і на національні правозастосовні практики надання статусу

біженця. Суд ЄС, з одного боку, розширює інтерпретацію поняття «політичні переконання» як підстави для переслідування. З іншого, – пропонуючи національним органам держав-членів чіткі критерії і алгоритми встановлення наявності або відсутності цієї підстави у конкретних кейсах, він зберігає досить обережний підхід, спрямований на запобігання неконтрольованому збільшенню числа заявників та невиправданому наданню статусу біженця особам, які намагаються залишитися в ЄС з економічних чи соціальних причин.

Аналіз рішення Суду ЄС у справі P.I. v Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos дає можливість сформулювати, принаймні, кілька висновків. По-перше, «політичне переконання» як підстава для переслідування охоплює, в тому числі, ситуації, коли особа намагається захистити свої особисті, майнові права або економічні інтереси і через це зазнає кримінального покарання чи опиняється під реальною загрозою такого покарання. По-друге, кваліфікація переслідування за цією підставою можлива, якщо спроби захисту прав особою сприймаються суб'єктами переслідування як опозиційні, як прояв опору режиму, методам здійснення влади управління (в широкому розумінні, охоплюючи різні інструменти впливу на суспільство), протидії певним політикам чи чиновникам. По-третє, претендувати на міжнародний захист особа має право навіть тоді, коли ініціаторами переслідування виступають недержавні суб'єкти, які діють незаконно і використовують корупційні зв'язки з державою на шкоду заявнику, його правам та законним інтересам.

Як впливає з рішення у справі EZ v Bundesrepublik Deutschland, відмова від військової служби і втеча з країни через неможливість у інший спосіб уникнути високої ймовірності вимушеної участі у воєнних злочинах, злочинах проти миру і людяності також може бути інтерпретована як «політичне переконання». При цьому ця підстава для переслідування фактично виокремлюється судом як самостійна – така, що не залежить від права на свободу совісті чи релігійних переконань (що, в більшості випадків, і обумов-

лює неможливість для певного індивіда проходити військову службу, брати в руки зброю тощо незалежно від наявності чи відсутності). В основі її кваліфікації для потреб міжнародного захисту лежить той же принцип, що й у справі P.I. v Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos – переслідування породжуються переконанням і публічним вираженням думки про несправедливість режиму, злочинність політичної влади і військової адміністрації, неможливістю захистити свої права в законний спосіб в державі походження. В той же час, сама по собі відмова як прояв відповідних політичних переконань є лише одним з фактів, необхідних для надання статусу біженця, і має з необхідністю бути доведена разом з причинно-наслідковим зв'язком між нею та наявним чи достатньо вірогідним актом переслідування у формі кримінального звинувачення і покарання.

Позиції, визначені Судом ЄС в розглянутих справах, мають бути враховані і в українському законодавстві та правозастосовній практиці. Це важливо як в контексті апроксимації до права ЄС, так і для того, щоб правила мобілізації військовозобов'язаних в умовах збройного конфлікту, так само, як і санкції, які застосовуються з огляду на воєнний стан, не створювали підстав для того, щоб громадяни України могли посилатися на «переслідування» за політичними переконаннями. На нашу думку, аналіз цих ризиків через призму практики Суду ЄС складає перспективний і важливий напрямок для подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Dawson M., De Witte B. *Judicial activism at the European Court of Justice: causes, responses and solutions*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013. 304 p.
2. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.
3. Schroeder P, Lindholm J. From One to Many: Identifying Issues in CJEU Jurisprudence. *Journal of Law and Courts*. 2023. № 11(1). Pp. 163–186. doi:10.1086/717421
4. Derlén M., Lindholm, J. Serving two masters: CJEU case law in Swedish first instance courts and national courts of precedent as gatekeepers. *The Court of Justice of the European Union: multidisciplinary perspectives*. M. Derlén and J. Lindholm (ed.), Oxford: Hart Publishing Ltd, 2018. Pp. 79–99.
5. Biernat S., Kawczyńska M. Why the Polish Supreme Court's Reference on Judicial Independence to the CJEU is Admissible after all. *VerfBlog*. 2018. August, 23. URL: <https://verfassungsblog.de/why-the-polish-supreme-courts-reference-on-judicial-independence-to-the-cjeu-is-admissible-after-all/>
6. De Somer M. *Precedents and Judicial Politics in EU Immigration Law*. Palgrave Macmillan, 2019. 361 p.
7. Uemura M. The Expansion of CJEU Jurisprudence and Its Effect on the Policy Areas of Immigration and Asylum Seekers. *EU Studies in Japan*. 2022. № 42. DOI: 10.5135/eusj.2022.97
8. Peers S. 'Asylum', EU Justice and Home Affairs Law: Vol. I: EU Immigration and Asylum Law. 5th ed., Oxford European Union Law Library. Oxford, 2023. Pp. 227–332.
9. Кортукова Т. О. Правове регулювання спільної імміграційної політики Європейського Союзу: дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право». Київський університет права НАН України; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2021. 228 с.
10. Case C-280/21. P.I. v Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Request for a preliminary ruling from the Lietuvos vyriausybės administracinis teismas. Judgment of the CJEU of 12 January 2023 / EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62021CJ0280>
11. Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast) / EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/95/oj>
12. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року // База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text

13. Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01). URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
14. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union / EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 року // База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
16. Case C-238/19. EZ v Bundesrepublik Deutschland. Request for a preliminary ruling from the the Verwaltungsgericht Hannover, Germany. Judgment of the CJEU of 19 November 2020 / EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62019CA0238&rid=2>
17. Kosińska A.M. Did the Court of Justice Open a Gateway to Europe for Refugees? Analysis of the Judgment of the Court of Justice of the European Union in EZ v. Bundesrepublik Deutschland (C-238/19). *Studia Iuridica Lublinensia*. 2022. Vol. 31(1). Pp. 239–261. DOI: 10.17951/sil.2022.31.1.239-261

Zavorodnia V. Political opinion as a reason for persecution: interpretation by the Court of Justice of the European Union in the context of the right to international protection

The article is devoted to the study of the case law of the Court of Justice of the European Union in the field of asylum and to the analysis of the Court's key positions in interpreting the concept of "political opinion" as a ground for persecution in the context of the right to international protection. The author examines the Court's judgments which have had a significant impact on both the interpretation of Directive 2011/95 and national law enforcement practices of granting refugee status in the Member States. It has been established that the EU Court of Justice, on the one hand, expands the interpretation of the concept of "political opinion" as a reason for persecution. On the other hand, by offering the national authorities of the Member States clear criteria and algorithms for establishing the presence or absence of this reason in specific cases, it maintains a rather cautious approach aimed at preventing an uncontrolled increase in the number of applicants and unjustified granting of refugee status to persons who are trying to stay in the EU for economic or social benefits.

"Political opinion" as a reason for persecution covers, inter alia, situations where a person is trying to protect his or her personal, property rights or economic interests, as well as cases in which an individual leaves his or her country of origin because of the inability to refuse military service, which is highly likely to be associated with war crimes, crimes against peace and humanity, and therefore is subject to criminal punishment or is under a real threat of its application.

The author draws conclusions about the need to take into account the positions defined by the EU Court of Justice in Ukrainian legislation and law enforcement practice, in particular in the conditions of martial law.

Key words: *Court of Justice of the European Union, migration policy, European asylum system, refugee, political opinion, right to international protection.*